

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
“MEDIEVAL HISTORY OF DASHT-I QIPCHAQ”
(Astana, September 13–14, 2017)**

Ya. Pylypchuk

PhD (History)

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

pylypchuk.yaroslav@gmail.com

International scientific conference “Medieval history of Dasht-i Qipchaq” took place on September 13–14, 2017 in Astana. It was dedicated to the history of the Qipchaqs and the peoples of the Kypchak group of Turkic peoples. 12 reports were devoted to the history of the Qipchaqs. The conference was organized by the research center Dasht-i Qipchaq and the Eurasian National University n.a. L. N. Gumilyov. Representatives of 10 countries took part in the conference. Most of all, there were representatives from Russia (9 participants) and Kazakhstan (4 participants). Ukraine was represented by three participants (V. Otroshchenko, E. Seidaliev and J. Pilipchuk). Georgia was represented by two participants (Z. Kvitsiani and E. Mamedov), the rest of the countries were represented by one participant (Italy, Poland, Lithuania, Belarus, Kyrgyzstan, Syria, Azerbaijan). The most interesting reports, in particular, were those that were voiced by A. Garkavets, V. Volkov, A. Kadyrbaev, A. Kushkumbayev, J. Sabitov, V. Otroshchenko, E. Seidaliev. It was decided to start publishing scientific works by the research center “Dasht-i Qipchaq”.

Keywords: medieval history, Dasht-i Qipchaq, Qipchaqs

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ ДЕШТ-І КИПЧАК”
(Астана, 13–14 вересня 2017 року)**

13–14 вересня 2017 року в Астані відбулась конференція “Середньовічна історія Дешт-і Кипчак”. Вона була організована Науково-дослідним центром “Дешт-і Кипчак” (м. Астана) і передбачала розгляд важливих аспектів тюркології, зокрема історії кипчаків, культури та літератури народів кипчацької групи тюркської родини народів. У конференції взяли участь 25 учасників з 10 країн. Більшість учасників представляли Росію та Казахстан.

Головував на конференції керівник науково-дослідного центру “Дешт-і Кипчак” Сапар Іскаков. 13 вересня в конференц-залі з вітальним словом до учасників конференції виступили: ректор Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова Ерлан Сидиков, голова комітету науки МОН Республіки Казахстан Болатбек Абдарасилов, головний науковий співробітник Казахського науково-дослідного інституту культури Міністерства культури та спорту Республіки Казахстан, директор Науково-дослідного центру “Дешт-і Кипчак” Сапар Іскаков. Після цього учасники конференції перемістилися до однієї з аудиторій для виступів на пленарному засіданні. Першим слово взяв Сапар Іскаков, представивши доповідь “Кипчацький фактор у Великому степу в XI–XIV ст.”, де звернув увагу на ту роль, яку відігравали кипчаки в історії багатьох держав. Доктор філологічних наук та головний науковий співробітник Казахського науково-дослідного інституту культури Олександр Гаркавець зачитав доповідь на тему “Кипчацький писемний спадок”, де проаналізував пам’ятки вірмено-кипчаків, караїмів, урумів та, звісно, “Кодекс Куманікус”. Далі доповідав Андреа Картені, який представляв Університет Сап’єнца (м. Рим). Він повідомив про італійські джерела з історії кипчаків та Золотої Орди. З доповіддю про “нових кипчаків” на Південному Кавказі в останній чверті XII – на початку

XIII ст. виступив провідний науковий співробітник Інституту археології та етнографії НАН Азербайджану Азат Асад-огли Зейналов. Про кипчаків у Грузії доповідав професор Тбіліського державного університету Звіад Квіцінія. Головна наукова співробітниця Карачаєво-Черкеського інституту гуманітарних досліджень Насіпхан Суюнова виступила з доповіддю на тему історичної долі ногайського епічного спадку на прикладі поеми “Копланди-батир”. Особливо цікавою була доповідь доктора гуманітарних наук та доцента Вільнюського університету Галини Мішкінієне про сліди кипчацької культури у Великому князівстві Литовському. Звісно, мова йшла про литовсько-польських татар, зокрема про їхню культуру на території Литви та писемний спадок (книги-кетаби). Викладач кафедри азійських досліджень відділу гебраїстики, арамеїстики, караїмознавства Університету ім. Адама Міцкевича в Познані Маріола Абкович виступила з доповіддю про минуле та теперішнє караїмів, у якій було звернено увагу, в першу чергу, на долю караїмів у Польщі. Незалежний дослідник Володимир Волков у своїй доповіді порушив питання прабатьківщини та міграцій кипчаків з позиції популяційної генетики. Зокрема, він вказав, що, оскільки кипчаки були значною спільнотою, для них було характерні декілька гаплогруп. Прабатьківщиною кипчаків В. Волков вважає територію колишнього Кімацького каганату. Директор Інституту етнології Табилди Акерев (Республіка Киргизстан) присвятив свою доповідь спільності походження киргизів та кипчаків. Дослідник звернув увагу на подібність свідчень у “Худуд ал-Алам” та Ахсікенді. Завершив пленарне засідання український дослідник Еміль Сейдалієв з доповіддю про міста та степи в структурі Дешт-і Кипчак.

Конференція продовжилася 14 вересня в приміщенні Науково-дослідного центру Дешт-і Кипчак. Герольдмейстер та віце-керівник Російського дворянського зібрання, кандидат історичних наук Станіслав Думін у співавторстві з доктором філософії з політичних наук та професором кафедри регіонознавства Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова Жаксиликом Сабітовим та незалежним дослідником Володимиром Волковим виступив з доповіддю на тему етногенезу польсько-литовських татар з точки зору популяційної генетики. Після нього доповідав завідуючий відділом археології енеоліту – бронзової доби Інституту археології НАН України Віталій Отрошенко, який, зокрема, зазначив, що ідентифікувати чингульського хана з Юрієм Кончаковичем не можна, оскільки цьому суперечать археологічні дані поховання в Чингульській могилі. Віталій Отрошенко вважає хана, похованого в могилі, Тігаком Котяновичем, а саме поховання він датує ранньозолотоординським часом. Наступним виступав професор кафедри регіонознавства Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова Айболат Кушкумбаєв, який повідомив про дані казахських шежире з історії кипчаків і ототожнив Аккібьяка із шежире з Ак-Кубулем (вождем кипчаків, про котрого є дані в ан-Нувайрі та Ібн Халдуна). Він також зіставив його з Кобяком Карлійовичем і наголосив на великих перспективах, що відкриваються для куманології при вивченні шежире. Провідний науковий співробітник Інституту сходознавства РАН Олександр Кадирбаєв виступив з доповіддю, що стосувалася історії кипчаків у Китаї часів правління династії Юань. Зокрема він відзначив участь кипчаків у походах на Корею та Японію. До розгляду був узятий не весь юанський період, а лише його частина (з 1260-го по 1294 р.). Професор кафедри сходознавства Міжнародного казахсько-турецького університету імені К. Ясаві Мухаммед ал-Вакіль присвятив свою доповідь Захір ад-Діну Бейбарсу, у якій відзначив його роль як засновника Мамлюцького султанату. Професор Дамаського університету Зайдія Сулейман розповів про життя Ал-Фарабі. Голова Кумицького науково-культурного товариства Каміль Алієв у своїй доповіді розкрив значення кипчацького фактора в етногенезі кумиків. Незалежний дослідник Артем Порсін виступив з доповіддю про кипчаків та канглів на початку XIII ст. Він прийшов до висновку, що ймеки та кангли – це одне й те саме плем'я.

Серед кипчаків же домінували племена йугур та уран. Керівник центру соціокультурного аналізу Інституту стратегічних досліджень Республіки Башкортостан (РФ) Юлдаш Юсупов присвятив свою доповідь кипчацькому компоненту в етногенезі башкирів. Переселення кипчаків у башкирські землі датовано золотоординським часом.

Старший науковий співробітник Тобольської комплексної наукової станції Уральського відділення РАН Зайтуна Тичінських виступила з доповіддю про роль кипчаків в етногенезі сибірських татар. Цей аспект розглядався в контексті етнографічних та лінгвістичних даних. Молодший науковий співробітник відділу Євразійського степу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України Ярослав Пилипчук присвятив доповідь засновнику Делійського султанату Шамс ад-Діну Ільтутмишу. У фокусі уваги дослідника перебували воєнні кампанії цього правителя. Після нього свою доповідь презентував голова Кавказького центру захисту тюркського спадку Ельбрус Мамедов. Доповідь мала назву “Тюркський вплив в історії Грузії в контексті збереження історичного спадку тюрків на Кавказі”. Аспірант Брестського університету з Республіки Білорусь Антон Дацкевич у своїй доповіді проаналізував стан дослідження проблеми перебування кипчаків у Брестському Побужжі. Завершувала конференцію доповідь професора кафедри регінознавства Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова Жаксила Сабітова про генетичну генеалогію казахських кипчаків.

Засідання конференції викликали значне зацікавлення. Доповіді супроводжувалися жвавою дискусією. Також були прийняті важливі рішення, зокрема підписано меморандуми про співробітництво між НДЦ “Дешт-і Кипчак” з Інститутом історії та етнології ім. Ч. Ч. Валіханова (м. Алмати) та Науково-дослідним центром євразійських досліджень Університету Сап’єнца (м. Рим). На конференції відбулася презентація книги С. Іскакова (Искаков С. Кругосветное путешествие за 119 дней. Путевые очерки и заметки Сапара Искакова. Книга пятая. – Павлодар: ЭКО, 2016. – 272 с.). Досвід конференції зайвий раз підкреслює доцільність організації наукових заходів за вузькою тематикою, що допомагає збагатити роботу конференції, привертає увагу дослідників з багатьох країн, вкорінює нову проблематику в науковому просторі.

Я. В. Пилипчук